

УДК 339.732.4:339.94(477)

Шинкар В. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Яцко Л. Б.

*старший викладач кафедри обліку та аудиту
Ужгородського національного університету*

Яцко Г. В.

*викладач кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Shynkar V. A.

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of International Economic Relations Department
Uzhgorod National University*

Yatsko L. B.

*Senior Lecturer of Accounting and Audit Department
Uzhgorod National University*

Yatsko G. V.

*Lecturer of International Economic Relations Department
Uzhgorod National University*

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ГЛОБАЛЬНУ МАКРОЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ

INTERNATIONAL MONETARY FUND AND ITS IMPACT ON GLOBAL MACROECONOMIC POLICY

Анотація. У роботі розглянуто вплив Міжнародного валютного фонду на систему глобальної макроекономічної політики в сучасних умовах. Проаналізовано діяльність МВФ у таких трьох основних напрямках, як нагляд за валютною політикою країн-членів, кредитно-фінансова діяльність та надання технічної допомоги. Основне завдання в аспекті реалізації зазначених напрямів – підтримати стійке економічне зростання шляхом забезпечення безперебійного функціонування міжнародної валютно-фінансової системи. За допомогою комплексності діяльності МВФ реалізується значний вплив на глобальну макроекономічну політику.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, технічна допомога, кредитно-фінансова діяльність, валютний нагляд, пільгове кредитування, кредитування на загальних умовах.

Вступ та постановка проблеми. Глобалізація висуває нові вимоги стосовно взаємодії національних урядів, взаємовідносин державного та приватного секторів економіки, координації заходів економічної політики з зовнішніми партнерами з метою досягнення конкурентних переваг. Однак така співпраця несе в собі певні загрози, пов'язані із швидким поширенням на світовий ринок проблем, що виникають на локальних чи національних ринках. Для протидії таким загрозам було створено низку міжнародних та

регіональних організацій, наймасштабнішою за обсягом сфери впливу є Міжнародний валютний фонд.

Глобальність МВФ виражається через консолідацію в його складі 188 країн-членів, практично всіх цивілізованих країн світу задля регулювання валютно-кредитних відносин між державами-членами і надання їм фінансової допомоги при валютних ускладненнях, що викликаються дефіцитом платіжного балансу, шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів в іноземній валюті.

Членство в МВФ накладає на країни певні обов'язки, що носять переважно рекомендаційний та, в окремих випадках, обов'язковий характер. Виконання рекомендацій або вимог, поставлених МВФ перед низкою країн, тією чи іншою мірою впливають на функціонування міжнародної валютної системи як підсистеми глобальної макроекономічної політики. Важливо з'ясувати, за допомогою яких інструментів МВФ може впливати на дану систему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження діяльності Міжнародного валютного фонду та його впливу на функціонування міжнародної економічної системи зробили провідні вітчизняні вчені Філіпенко А.С., Салтинський В.В., Боринець С.Я., Вергун В.А. та ін. Однак поза увагою науковців залишаються питання впливу кредитно-фінансової діяльності МВФ на національні економіки в системі ефективної економічної політики з подолання кризових явищ у сфері трьох основних напрямів діяльності МВФ: нагляді за валютною політикою країн-членів, кредитно-фінансовою діяльністю та надання технічної допомоги.

Метою даної роботи є дослідження Міжнародного валютного фонду в аспекті впливу на глобальну макроекономічну політику.

Результати дослідження. В основі діяльності Міжнародного валютного фонду лежать три найосновніші функції:

- здійснення нагляду за валютною політикою країн-членів;
- реалізація кредитно-фінансової діяльності;
- надання технічної допомоги [2, с. 224].

Процес нагляду здійснюється у відповідності до ст. 4 Статуту МВФ «Щорічна оцінка економічної політики». У рамках цієї щорічної перевірки стану фінансової сфери МВФ виявляє можливі ризики для стабільності міжнародної валютної системи та надає рекомендації про необхідні

коректування глобальної макроекономічної політики [3]. Таким чином, він допомагає міжнародній валютно-фінансовій системі служити її основній меті – сприяти обміну товарами, послугами та капіталом між країнами, підтримуючи тим самим стійке економічне зростання.

Тобто МВФ здійснює нагляд за політикою країн-учасниць на предмет її відповідності зобов'язанням, які приймає країна, вступаючи до Фонду.

Нагляд МВФ має два основні аспекти:

- нагляд на **двосторонній основі**, або оцінка економічної політики кожної держави-члена та надання рекомендацій із питань політики;
- нагляд на **багатосторонній основі**, або спостереження за світовою економікою [2, с. 187].

Завдяки інтеграції нагляду на двосторонній і багатосторонній основі МВФ може забезпечувати більш комплексний аналіз «вторинних ефектів», тобто того, як політика однієї країни може впливати на інші країни.

Нагляд на двосторонній основі проводиться у форматі консультацій – двосторонньому діалогу з питань економічної політики з владою країни, а не пряму оцінку країни Фондом. Місія МВФ, як правило, – зустрітися з посадовими особами з уряду і центрального банку, а також іншими зацікавленими сторонами, такими як члени парламенту, представники бізнес-еліти, громадянського суспільства та профспілок, щоб допомогти розвинути економічну політику і напрямок економічного розвитку країни.

Експерти МВФ подають доповідь до Виконавчої ради МВФ для обговорення, після чого консультації завершуються, і резюме засідання з відповідними рекомендаціями передається владі країни.

Здійснювати нагляд у валютній сфері за великою кількістю учасників достатньо складно, наприклад, у 2015 фінансовому році МВФ провів 131 консультацію [4]. Із метою ефективності реалізації даної функції з 2016 р.

Таблиця 1

Види та умови угод непільгового кредитування [3]

Кредитний механізм (рік введення)	Ціль	Умови	Поступне здійснення купівель і моніторинг
Угоди «стенд-бай» (1952 р.)	Коротко- і середньострокова допомога країнам, в яких виникли короткострокові труднощі фінансування платіжного балансу	Прийняття політики, яка забезпечить упевненість у тому, що труднощі фінансування платіжного балансу країни-члена будуть вирішені на протязі розумного періоду часу	Як правило, квартальні купівлі (фактичне надання засобів), обумовлені дотриманням критеріїв реалізації та інших умов
Механізм розширеного фінансування (1974 р.)	Більш довгострокова допомога для підтримки структурних реформ країн-членів із метою вирішення труднощів платіжного балансу довгострокового характеру	Прийняття програми терміном дії до чотирьох років, які включають структурні перебудови з щорічним детальним представленням засобів макроекономічної політики на наступні 12 місяців	Квартальні або піврічні купівлі (фактичне надання засобів), обумовлені дотриманням критеріїв реалізації та інших умов
Гнучка кредитна лінія (2009 р.)	Гнучкий інструмент використання кредитних траншів для задоволення всіх потреб, пов'язаних із фінансуванням платіжного балансу, потенційних або фактичних	Дуже міцні перспективні макроекономічні детермінанти, основа економічної політики і демонстровані протягом певного часу позитивні результати	Затверджені суми доступні відразу і на весь період дії угоди за умови завершення середньострокового огляду по завершенні одного року
Лінія превентивної підтримки і ліквідності (2011 р.)	Інструмент для країн із надійними економічними показниками і обгрунтованою економічною політикою	Стійка основа економічної політики, стійкі зовнішньоекономічні позиції і наявність доступу до ринку, у тому числі стійкість фінансового сектора	Значний авансовий доступ при умові дотримання оглядів кожні півроку (програма на 1-2 роки)
Спеціальні механізми			
Інструмент для прискореного фінансування (2011 р.)	Швидке надання фінансової допомоги всім країнам-членам, які терміново потребують фінансування платіжного балансу	Зусилля по подоланню труднощів платіжного балансу (можуть включати попередні заходи)	Прямі купівлі без необхідності в повній програмі або оглядах

Фонд посилив нагляд у трьох сферах за валютною політикою країн-членів:

- розробка стандартів звітності по відповідних показниках про стан економіки;
- переведення нагляду за економічною політикою на постійну основу;
- акцент нагляду і консультативної роботи поставлений на політику валютних курсів, стан балансу руху капіталу. Підвищена увага до країн, які здійснюють вплив на регіональну і світову економіку [4].

Наступний напрям функціонування Міжнародного валютного фонду – кредитно-фінансова діяльність – займає центральне місце в урегулюванні криз. Кредити МВФ призначені для надання державам-членам сприяння у вирішенні проблем платіжного балансу, стабілізації економіки і відновленні стійкого економічного зростання.

У широкому розумінні МВФ здійснює два види кредитування, позичаючи кошти за непільговими відсотковими ставками і надаючи країнам, що розвиваються, кредити на пільгових умовах, при яких процентні ставки є низькими, а в деяких випадках – нульовими [2, с. 245].

У сфері непільгового кредитування використовується п'ять видів програм.

Як бачимо з табл. 1 угоди «стенд-бай» довгий період залишались єдиним основним кредитним інструментом Фонду. Після світової фінансової кризи 2007–2009 рр. МВФ розширив свій кредитний інструментарій. Одна з головних цілей полягала в укріпленні інструментів для попередження кризових явищ шляхом створення Гнучкої кредитної лінії та Інструментів прискореного фінансування.

Згідно з даними табл. 2, у 2015 фінансовому році Виконавча рада затвердила дев'ять угод у рамках непільгового

Таблиця 2

Угоди, затверджені в рамках Рахунку загальних ресурсів у 2015 фінансовому році по непільговому кредитуванню, млн. СПЗ [4]

Країна-учасниця	Вид угоди	Дата вступу в силу	Затверджена сума
Нові угоди			
Грузія	«Стенд-бай» на 36 місяців	30 червня 2014 р.	100,0
Гондурас	«Стенд-бай» на 36 місяців	3 грудня 2014 р.	77,7
Кенія	«Стенд-бай» на 12 місяців	2 лютого 2015 р.	352,8
Мексика	Гнучка кредитна лінія на 24 місяці	26 листопада 2014 р.	47 292,0
Марокко	Лінія превентивної підтримки і ліквідності на 24 місяці	28 червня 2014 р.	3 235,1
Республіка Польща	Гнучка кредитна лінія на 24 місяці	14 січня 2015 р.	15 500,0
Республіка Сербія	«Стенд-бай» на 36 місяців	23 лютого 2015 р.	935,4
Сейшельські острови	Механізм розширеного фінансування на 36 місяців	4 червня 2014 р.	11,4
Україна	Механізм розширеного фінансування на 36 місяців	11 березня 2015 р.	12 348,0
Всього		79 852,5	
Підвищення доступу по домовленості*			
Боснія і Герцеговина	«Стенд-бай» на 36 місяців	30 червня 2014 р.	84,6
Всього		79 937,1	

*У випадку підвищення ліміту кредитування вказується тільки сума підвищення

Таблиця 3

Домовленості, затверджені в 2015 фінансовому році по пільговому кредитуванню, млн. СПЗ [4]

Країна-учасниця	Дата вступу в силу	Затверджена сума
Нові трьохрічні угоди в рамках розширеного кредитного механізму		
Чад	1 серпня 2014 р.	79,9
Гана	26 червня 2014 р.	14,0
Гренада	2 вересня 2014 р.	365,3
Киргизька Республіка	1 серпня 2014 р.	79,9
Ємен	26 червня 2014 р.	14,0
Всього	1 190,0	
Підвищення доступу по угодам у рамках розширеного кредитного механізму*		
Бурунді	23 березня 2015 р.	10,0
Чад	27 квітня 2015 р.	26,6
Кот-д'Івуар	5 грудня 2014 р.	30,1
Гвінея	11 лютого 2015 р.	45,1
Ліберія	26 вересня 2014 р.	32,3
Сьєрра-Леоне	26 вересня 2014 р.	25,9
Сьєрра-Леоне	2 березня 2015 р.	51,9
Всього	321,9	

Країна-учасниця	Дата вступу в силу	Затверджена сума
Нові угоди по кредитному механізму «стенд-бай»		
Гондурас	3 грудня 2014 р.	51,8
Кенія	2 лютого 2015 р.	135,7
Всього	187,5	
Фактичне надання ресурсів		
Центрально-африканська Республіка	14 травня 2014 р.	8,4
Центрально-африканська Республіка	18 березня 2015 р.	5,6
Гамбія	2 квітня 2015 р.	7,8
Гвінея	26 вересня 2014 р.	26,8
Гвінея-Бісау	3 листопада 2014 р.	3,6
Ліберія	23 лютого 2015 р.	32,3
Всього	117,0	
Разом		1 816,4

*У випадку підвищення доступу показана тільки сума збільшення

фінансування МВФ на загальну валову суму 80 млрд. спеціальних прав запозичень, або, згідно з курсом СПЗ до долара США, на загальну валову суму 112 млрд. дол. США.

Пільгове кредитування МВФ реалізує в рамках таких угод, як: розширений кредитний механізм, механізм кредитів «стенд-бай», механізм пришвидшеного фінансування.

У 2015 фінансовому році МВФ прийняв зобов'язання про надання кредитів на суму 1,8 млрд. ЗПЗ країнам, що розвиваються, з низьким рівнем доходів з метою скорочення бідності і сприяння економічному зростанню, профінансувавши 22 країни – члени МВФ (табл. 3). Сукупний об'єм непогашених пільгових кредитів 58 країнами – членами МВФ становив 6,3 млрд. СПЗ на кінець квітня 2015 р.

Обсяг кредитних ресурсів, затверджених у 2015 фінансовому році в рамках пільгового кредитування, є значно меншим по відношенню до непільгового і дорівнює 1 816, 4 млн. СПЗ, тоді як на загальній основі кредитування ця сума складає 79 937, 1 млн. СПЗ.

Третій напрям діяльності МВФ – це технічна допомога, яка полягає в сприянні країнам-членам у здійсненні ними: монетарної політики, валютної політики, банківської діяльності, бюджетної і податкової політики, упорядкуванні статистики, у розробці фінансового й економічного законодавства та підготовки кадрів для реалізації вищезазначених реформ.

Технічна допомога здійснюється шляхом направлення місії МВФ у центральні банки та міністерства фінансів країни або інші відомства. Така допомога надається на прохання країни – члена МВФ. Експерти місії працюють у країні як правило два-три роки [3].

Технічна допомога є одним із стратегічних напрямів діяльності Фонду, про що свідчить її частка у структурі сукупних витрат на основні види діяльності МВФ у 2015 фінансовому році, яка складає приблизно 22%, наприклад частка витрат на кредитно-фінансову діяльність дорівнює 15% [4]. Для отримання технічної допомоги країна-член надсилає запит до МВФ.

Висновки. Таким чином, Міжнародний валютний фонд впливає на формування глобальної макроекономічної політики шляхом нагляду за валютною політикою країн-членів, реалізації кредитно-фінансової діяльності та надання технічної допомоги.

МВФ насамперед виступає моніторинговим центром, що покликаний передбачити можливі кризові явища у функціонуванні світової валютної системи за допомогою нагляду за валютною політикою країн-членів. Цю функцію Фонд реалізує комплексно, на двох рівнях, окремо по кожній країні. На основі отриманих даних вивчаються тенденції розвитку міжнародної валютної системи загалом. Однак ефективність моніторингу і моделювання на його основі перспектив розвитку залежить від достовірності даних, наданих національними економіками.

Слід зауважити, що реалізація кредитно-фінансової діяльності займає центральне місце в діяльності МВФ. Динамічний розвиток світового господарства та нові виклики у вирішенні економічних криз, на нашу думку, стимулювали розширення кредитного інструментарію Фонду. Після світової економічної кризи 2007–2009 рр. стало зрозумілим, що вимоги двох існуючих інструментів, угоди «стенд-бай» і механізму розширеного фінансування, не доцільно використовувати по відношенню до країн із різним розвитком. У результаті з'явилися нові програми, такі як: «гнучка кредитна лінія», «лінія превентивної підтримки і ліквідності», «інструмент для прискореного фінансування». Позитивним, на нашу думку, є те, що у зв'язку з нерівномірністю розвитку світового господарства для країн із низьким рівнем доходів розроблена система пільгового кредитування, що покликана зменшити диференціацію країн за економічним розвитком та не поглиблювати економічні труднощі в зазначених країнах. Однак негативним є те, що відсоток такого кредитування по відношенню до непільгового є незначним.

Технічна допомога надається МВФ на основі запитів країн – членів МВФ та покликана сприяти розвитку окремих сфер народного господарства шляхом проведення навчання, консультування, організації семінарів, конференцій. Наприклад, для підготовки кадрів у рамках технічної допомоги у Вашингтоні створено Інститут МВФ. Він організує курси і семінари з підвищення кваліфікації державних службовців із країн – членів МВФ.

Отже, вважаємо, що в більшості випадків вплив МВФ на глобальну макроекономічну політику є позитивним, своєчасним та необхідним у сучасних реаліях світового економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Салтинський В.В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом / В.В. Салтинський // Фінанси України. – 2009. – № 32. – С. 65–67.
2. Міжнародні економічні відносини: Сучасні міжнародні економічні відносини / А.С. Філіпенко, С.Я. Боринець, В.А. Вергун. – К., 2009. – 255 с.
3. International Monetary Fund [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/>.
4. Annual Report of the Executive Board [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/index.htm>.
5. World Economic Outlook Reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29>.

Аннотация. В работе рассмотрено влияние Международного валютного фонда на систему глобальной макроэкономической политики в современных условиях. Проанализирована деятельность МВФ по таким трем основным направлениям, как наблюдение за валютной политикой стран-членов, кредитно-финансовой деятельностью и оказание технической помощи. Основная задача в аспекте реализации указанных направлений – поддержать устойчивый экономический рост путем обеспечения бесперебойного функционирования международной валютно-финансовой системы. С помощью сложности деятельности Фонда реализуется значительное влияние на глобальную макроэкономическую политику.

Ключевые слова: Международный валютный фонд, техническая помощь, кредитно-финансовая деятельность, валютный надзор, льготное кредитование, кредитование на общих условиях.

Summary. The influence of the International Monetary Fund on the system of global macroeconomic policy in modern conditions. The activity of the IMF in three main areas: oversight of the monetary policy of the member countries of credit and financial activities and technical assistance. The main problem in terms of implementation of these areas to support sustainable economic growth by ensuring smooth functioning of the international monetary and financial system. With the complexity of the Fund realized a significant impact on global macroeconomic policy.

Key words: International Monetary Fund, technical assistance, credit and finance, foreign exchange supervision, preferential loans, loans in general terms.